

Bijlage 1 - Samenvatting onderzoeksrapporten

Naar méér dan de som der delen: Aanbevelingen voor de governance van het Nationaal Programma Groningen

In het bestuur van Nationaal Programma Groningen zijn gesprekken gevoerd over de toekomstige koers voor het tweede deel van Nationaal Programma Groningen (2024-2029). Uit het op verzoek van het bestuur opgestelde advies van de beoordelingscommissie bleek dat de impact van het programma achterbleef op de ambitie Economie. Het bestuur heeft zich dit aangetrokken en inzet voorbereid op een aantal economisch structuurversterkende thema's, baanbrekers genoemd. Het doel hiervan is de bijdrage aan de ambitie Economie, en daarmee aan de Brede Welvaart in het geheel, te vergroten. Bij deze inhoudelijke koers zou ook een andere bestuursstructuur voor de hand kunnen liggen. Dit heeft ertoe geleid dat het bestuur aan Rijksuniversiteit Groningen - Campus Fryslân heeft gevraagd om de huidige governance van Nationaal Programma Groningen tegen het licht te houden en te adviseren over een toekomstig governancemodel.

In het onderzoeksrapport wordt eerst de huidige bestuursstructuur, dat een lichte en publiekrechtelijke opzet kent, toegelicht. Daarna worden de positieve elementen en ervaren knelpunten van het huidige model uiteengezet. De bestuurders van Nationaal Programma Groningen zijn positief over de duidelijke focus op inwoners in het programma en het functioneren van het programmabureau en de onafhankelijke beoordelingscommissie. De knelpunten zitten op het gebied van de structuur van het bestuur, de samenwerkingscultuur, de inhoud van het programma en de procedures. Aan de bestuurders zijn twee varianten voorgelegd voor structuuraanpassingen. Hier is divers op gereageerd. Het onderzoeksteam komt tot een aantal aanbevelingen gericht op de samenstelling en bevoegdheid van het Algemeen Bestuur, de omvang en de samenstelling van het Dagelijks Bestuur en het instellen van een marktcommissie. Ook wordt geconcludeerd dat er twee 'rationaliteiten' zijn in de doelstelling van Nationaal Programma Groningen. Aan de ene kant het zichtbaar werken aan de verbetering van de leefwereld van de inwoners van het aardbevingsgebied en aan de andere kant het versterken van de economische en maatschappelijk structuur van het gebied. Het is belangrijk deze twee aan elkaar te verbinden zodat ze elkaar versterken. Het is mogelijk voor beide rationaliteiten verschillende wegen te bewandelen maar dit vraagt wel om goede communicatie.

Aan het stuur, voor de regio: Governance-alternatieven voor het NPG binnen de Economische Agenda

In de kabinetsreactie Nij Begun op de parlementaire enquête aardgaswinning wordt een aantal stevige maatregelen benoemd die ook betrekking hebben op de toekomst, inrichting, inhoud en governance van Nationaal Programma Groningen. Dit was aanleiding voor het bestuur om de Rijksuniversiteit om een vervolgonderzoek te vragen gericht op de governance van de voorgestelde Economische Agenda. Het onderzoeksteam heeft hiervoor een afwegingskader met zes criteria opgeleverd en daarbij ook governance alternatieven geschetst. Het onderzoeksteam adviseert een gelaagde structuur waarbij de 'Triple-Helix' variant het beste scoort op het afwegingskader. In deze variant gaat het om een drieledige structuur: Gemeenschappelijke regeling-Stichting-overheidsonderneming. Dit advies betreft de lange termijn en zal een organische groei hebben. Draagvlak, onderling vertrouwen en een goede samenwerkingscultuur zijn randvoorwaardelijk.

Onderzoek naar executiekracht Nationaal Programma Groningen

In 2022 constateerde het bestuur van Nationaal Programma Groningen dat de uitvoering van projecten achterblijft. Dit heeft ertoe geleid dat een onderzoek is uitgevoerd met twee

doelstellingen: 1) inzicht bieden in de doelmatigheid van de uitvoering en 2) bevorderen van leren door (eventuele) kansen en mogelijkheden aan te reiken om de uitvoering te optimaliseren. De bevindingen uit het onderzoek zijn in belangrijke mate gebaseerd op de perceptie van directbetrokkenen. Het onderzoeksrapport geeft vanuit die perceptie inzicht in de sterktes en zwaktes van de executiekracht van Nationaal Programma Groningen. De onderzoekers concluderen dat er uiteenlopende percepties bestaan over de inspanning die nodig is om projecten op te zetten en uit te voeren, afhankelijk van de initiatiefnemer en het programma. Er zijn grote verschillen per project in de mate waarin het lukt om tijdig de beoogde projectresultaten te realiseren. Initiatiefnemers hebben bovendien moeite de bijdrage van hun projectresultaat aan de programma-ambities aan de voorkant goed (kwantitatief) te onderbouwen. Daarnaast ligt de focus binnen het programma sterk op het totstandkomingsproces van projecten, en is er weinig aandacht voor de uitvoeringspraktijk. De mate waarin best practices in de uitvoeringspraktijk kunnen worden geïdentificeerd en opgeschaald is daardoor beperkt.

Tot slot worden zes aanbevelingen gedaan voor het vergroten van de doelmatigheid van de uitvoering. Deze aanbevelingen hebben betrekking op de optimalisering van het beoordelingsproces, werken vanuit programma's, de flexibiliteit van de ondersteuningsstructuur, het lerend vermogen van Nationaal Programma Groningen, het verlichten van administratieve handelingen en de borging van voldoende capaciteit en kwaliteit om projecten uit te voeren.